

(bild önskas)

Det finns flera arter av *Gentiana*, tillhörande familjen stålörtväxter, nämligen:

Gullgentiana *Gentiana lutea*

Klockgentiana *Gentiana pneumonanthe*

Fältgentiana *Gentiana campestris*

Purpurgentiana *Gentiana purpurea*

Alpgentiana *Gentiana acaulis*

Höstgentiana *Gentiana sinoornata*

Knippgentiana *Gentiana asclepiadea*

Korsgentiana *Gentiana cruciata*

Strimgentiana *Gentiana farreri*

Vårgentiana *Gentiana verna*

Fransgentiana *Gentiana septemfida*

De fyra först nämnda räknas till läkeörterna.

Gullgentiana, *Gentiana lutea*

Det är en perenn ört med tjock rotstock som kan bli 50 -150 centimeter hög, med gula blommor samlade i täta kransar i de övre bladvecken. Den växer vild på alpängar i södra Europa, men kan odlas hos oss ända upp till zon V, med vinterskydd.

Enligt gamla källor upptäckte den illyriske kungen Gentius under det andra århundradet efter Kristus de läkande krafterna hos bland annat *Gentiana lutea*. På Gentius tid användes den mot pest och förgiftningar. I vår tid används den som naturläkemedel med magstärkande och matsmältningsbefrämjande verkan. Det är alltid roten som används och den innehåller eteriska oljor och bitterämnen. Roten grävs upp i april eller september. Efterfrågan är så stor att den vilda örten på många håll har utrotats.

Klockgentiana *Gentiana pneumonanthe*

Vår inhemska klockgentiana är mycket användbar även i trädgården. På fuktig, näringsfattig hedmark trivs den tillsammans med starr, iris och smörboll. Under sensommaren när dessa har avslutat sin blomning, slår klockgentianan ut sina blommor. Höjden blir mellan 10-30 centimeter.

Fältgentiana *Gentiana campestris*

Fältgentiana är inte storvuxen, utan endast 3-20 centimeter hög. Den växer på torr gräsmark i hela landet med undantag för fjälltrakterna och är tämligen allmän. Blomningen sker i juni till september med violetta blommor.

Purpurgentiana *Gentiana purpurea*

Purpurgentiana är en perenn ört som påminner om gullgentiana men skiljer sig från denna genom sina klockformade, purpurröda blommor. Den blommar i juli till oktober. Oftast påträffas den på alpängar i södra Europa och den växer inte vild i Sverige.

Purpurgentianans rot innehåller bitterämnet gentianin, en flyktig olja samt sockerarter. Användningen är densamma som gullgentiana.

Odling

Samtliga utom purpurgentiana kan odlas i Sverige. Förökningen sker med sticklingar eller frö. Gentianafrön behöver utsättas för frost för att kunna gro på våren. Sådden kan därför göras direkt efter fröskörden på hösten. Man kan också mellanlagra fröerna i frysen.

Första året är tillväxten oftast svag, men den blir desto bättre följande år. Arter med krypande växtsätt är särskilt lämpade för förökning med sticklingar eller helt enkelt genom delning.

Växtskydd

I regel skonas gentianorna från skadedjur och sjukdomar.

Jordmån

De flesta gentianaarterna kräver sur genomsläpplig jord med jämn fuktighet. Tung och vattensjuk jord förbättras med sand. De flesta arterna trivs i sol till halvskugga i stenpartiet. Låga arter kan också användas som kantväxt eller planteras i kruka.

I kalla klimatzoner bör gentiana vintertäckas med torra höstlöv.

Källor

Lyckas med trädgården

Läkeväxter förr och nu, Forum

Denna artikel kommer från FOBO:s handbok och skrevs av Wilhelm Raattamaa. Du kan läsa originalversionen [här](#).